

Diakonie & Parochie

Diaconie in veranderende parochies

Jaargang 21, nummer 2, 2008

je naaste als jezelf

2008 nr. I

DIAKONIE EN PAROCHIE

Wat is dit voor een tijdschrift?

Prijs van dit
nummer € 5,00
exclusief porto

Onder **DIAKONIE** verstaan we:

- * allerlei manieren waarop
- * groepen christenen (waaronder parochies)
- * zich solidariseren met mensen in nood
- * of werken aan het oplossen van maatschappelijke problemen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een tijdschrift dat speciaal naar parochies kijkt. Het wil de lezers ervan helpen parochies te doen uitgroeien tot meer diaconale gemeenschappen.

DIAKONIE & PAROCHIE is een uitgave van het Landelijk Katholiek Diaconaal Beraad. Het verschijnt vier keer per jaar.

Abonnementsprijs €14,00 p.j., losse nummers: € 5,00 excl. porto.

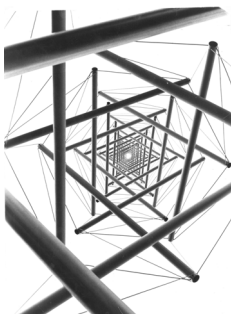
Voor abonnementen en bestellingen:

Postbus 13049, 3507 LA Utrecht,

tel: (030) 232 69 09, fax (030) 230 70 99

e-mail: bestel@rkk.nl

Abonnementen worden automatisch verlengd, tenzij schriftelijk wordt opgezegd voor 1 november.

***Kijk voor meer diaconale voorbeelden
en meer diaconale spiritualiteit ook op
www.rkdiaconie.nl***

Aan dit nummer van Diakonie & Parochie werkten mee: John Brohm, Hub Crijns, Esther van der Panne (eindredactie), Ton Snepvangers, Frans Welten. Productie: Actioma, Tilburg/Rotterdam. Opmaak en print: Drukkerij Groenewoud

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen uit dit tijdschrift wordt op prijs gesteld, mits de bron wordt vermeld. Uitgezonderd zijn foto's, gedichten en cartoons.

ISSN 0922-9647 www.actioma.nl

VOORAF

Dit is het tweede nummer van Diaconie & Parochie over de veranderingen in Nederlandse parochies. Veranderingen die kort samen te vatten zijn onder de noemer: kleinere plaatselijke gemeenschappen, het vormen van grotere verbanden, beroepskrachten gaan in teams werken (zie de uitgebreidere beschrijving in nummer 1 van dit jaar). We kijken vooral naar de gevolgen voor de diaconie.

Welke nieuwe mogelijkheden en nieuwe activiteiten ontstaan?
Welke problemen en valkuilen dienen zich aan?

In dit nummer vindt u voorbeelden hoe in Leiden en in Veghel volop gebruik wordt gemaakt van mogelijkheden die samenwerking van parochies biedt. Vaak verbreedt deze samenwerking in diaconale activiteiten zich tot oecumenische samenwerking en samenwerking met allerlei maatschappelijke organisaties.

Een voorbeeld uit Woerden is anders van aard: hierin wordt beschreven hoe het proces opgebouwd en begeleid kan worden dat leidt tot opbouw van diaconie in een nieuw parochieverband, met een 'profielhouder' diaconie in het pastoraal team.

Verder ruim aandacht voor de resultaten van het onderzoek Armoede in Nederland 2008, naar de kerkelijke bijdrage aan armoedehulp.

De volgende twee nummers van Diaconie & Parochie in 2008 zijn gewijd aan 'Diaconie en levensfasen', over projecten die gericht zijn op groepen mensen in een speciale levensfase - bijvoorbeeld kinderen, jongeren, studenten, ouders met opgroeiende kinderen, drukke dertigers, senioren.

Bent u betrokken bij zo'n project en wilt u er iets over vertellen? Heeft uw parochie diaconale activiteiten op dit terrein die interessant zijn voor andere parochies? Laat het ons weten. U kunt schrijven naar de redactie p/a Hemonylaan 10, 1074 BG Amsterdam of mailen: evdpanne@upcmail.nl.

2008 nr. 2

VOORBEELDEN

Luisterend oor en helpende hand

De Hulpdienst Diakonie Veghel is een project van nabije en kleine hulp aan mensen door vrijwilligers. De hulp wordt gegeven aan alle mensen van welk geloof of ras of kleur of status dan ook. De Hulpdienst Diakonie Veghel is een samenwerkingsverband tussen de drie rooms-katholieke parochies van Veghel-centrum en de protestantse gemeente.

Frans Welten

Eind tachtiger jaren kwam in de Veghelse parochies de discussie over diaconale hulp op gang, mede op instigatie van de nieuwe pastor van de Lambertuskerk, pastor Hendriks, die streefde naar de praktische invulling van de diaconale taak, die het best te typeren was als: kleine hulp aan kleine mensen door kleine mensen. De discussie resulteerde per 1 januari 1991 in de start van de Hulpdienst Diakonie Veghel met een telefoondienst, aangevuld met een luisterend oor en een helpende hand. De PKN sluit al snel aan.

Het luisterend oor krijgt invulling in de vorm van telefoondienst, gezelschapsbezoek, ziekenbezoek en pastoraal bezoek, de helpende hand in de vorm van vervoer, thuishulp, klussen in en om het huis, boodschappen doen, formulieren invullen, schuldhulpverlening etc.

Hulpdienst nieuwe stijl

Begin 2000 groeit de behoefte aan een heroriëntatie op het gehele gebeuren binnen de Hulpdienst, die leidt tot een nieuwe opzet. De nieuwe opzet is gebaseerd op de conclusies en aanbevelingen van het rapport "De daad bij het woord" van het KCW (Katholiek Centrum Welzijnsbehartiging) uit Den Bosch (nu Stichting De Vonk in Tilburg) van november 2004.

Naar aanleiding van dit rapport krijgen de volgende activiteiten extra aandacht:

- versterken van de bezoeken dienst;
- versterken van caritas;
- samenwerken met de Stadshobbywerkplaats;
- opzetten van een maatjesproject voor gehandicapte jongeren.

DIACONIE IN VERANDERENDE PAROCHIES

De activiteiten van de Hulpdienst Diakonie Veghel zijn ondergebracht in de volgende werkgroepen:

1. Telefoondienst
2. Caritasgroep;
3. Bezoekdienst (gezelschap, ziekenbezoek, rouwbegeleiding)
4. Vervoers- en Klussendienst;
5. Maatjesproject lichamelijk gehandicapte jongeren.

De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de genoemde prioriteitenstelling ligt bij de Stuurgroep van de Hulpdienst Diakonie Veghel, die is samengesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemende kerken (de protestantse gemeente PKN en de drie R.K. parochies H. Hart, H. Johannes en H. Lambertus, verenigd in de Pastorale Eenheid Veghel) en van het Platform voor Minima en uit de coördinatoren van de diverse werkgroepen van de Hulpdienst. De dagelijkse leiding berust bij het dagelijks bestuur, aangewezen door de Stuurgroep.

De Hulpdienst in 2007

Hoe de Hulpdienst Diakonie Veghel nu functioneert kan waarschijnlijk het beste worden weergegeven met een samenvatting van het activiteitenoverzicht uit het jaarverslag van 2007:

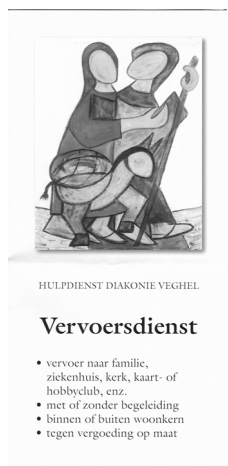
De *telefoondienst* is de spil in het hulpverleningswerk en het aantal telefonische vragen groeit tot meer dan 400, met name het aantal vragen om vervoer;

De *bezoekgroepen* zijn erg actief: het bezoekwerk is zeer intensief en vaak gaat het om meer dan alleen bezoek: formulieren, wandelen, winkelen en niet te vergeten de signaleringsfunctie voor niet gewenste onvolkomenheden, waarvoor een oplossing nodig is;

Caritas heeft ook dit jaar ervaren, dat het ontzettend moeilijk is de kleine noden op te sporen en die op te lossen: de diverse vormen van financiële hulp bij dreigende huisuitzettingen, aanzienlijke energielasten, medische kosten, schoolkosten en meer bijzonder een financiële bijdrage voor een rolstoelbus en de verstrekking van leefgeld voor de primaire levensbehoeften: voor de financiële ondersteuning kon Caritas een beroep doen op de fondsen van de RK Stichting Armen van Veghel;

daarnaast besteedt Caritas aandacht aan persoonlijke begeleiding van mensen:

schuldhulpverlening, legalisering van vluchtelingen via de pardon-regeling en sinds kort ook coaching van mensen in moeilijke situaties, een vorm van hulpverlening om mensen weer een weg te geven in de maatschappij.

2008 nr. 2

De Vervoersdienst krijgt het steeds drukker en de telefonistes hebben soms moeite een chauffeur voor alle ritten te vinden, want wekelijks worden er ook nogal wat ritten uitgevoerd voor de Stadshobbywerkplaats;

De Klussendienst ziet ook een toename in activiteiten en dan voornamelijk in het tuinonderhoud, waaraan dit jaar 125 uur is besteed, maar ook klussen in huis, zoals verhuizingen en opruimen van afval of overbodige zaken met bestemming milieustraat mag niet onvermeld blijven;

Het Maatjesproject is met 7 bestaande koppels (een lichame-lijk gehandicapte vormt met een leeftijdgenoot een koppel voor een periodieke leuke activiteit) en 2 koppels in voor-bereiding nog steeds succesvol;

Het werk van de Hulpdienst wordt verder gestalte gegeven door overleg met nabijgelegen instanties, zoals het Platform Minima, de Cliëntenraad van Optimisd (de intergemeentelijke sociale dienst) en het diaconie-overleg van de Vonk in Tilburg en uiteraard ook via het WMO-platform van de gemeente Veghel, waarin mede uitvoering wordt gegeven aan de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO).

Deze activiteiten worden uitgevoerd door circa 110 vrijwilligers en de Hulpdienst werkt met een begroting van circa € 20.000,--, waarvan circa € 15.000,-- is besteed aan leniging van financiële nood, ongeveer € 4000,-- aan de kerstpakkettenactie en € 1.000,-- aan de eigen organisatie.

Frans Welten is secretaris van de Stuurgroep van de Hulpdienst Diakonie Veghel.

Hulpdienst Diakonie Veghel, p/a Burg. de Kuijperlaan 1, 5461 AA Veghel, tel. 0413 - 352232 (ma t/m vrij van 9-11 uur; elke avond van 19-22 uur).

BUNDELING VAN KRACHTEN GEEFT ENORME MOGELIJKHEDEN

Ton Snepvangers is sinds 1 januari 2007 als diaconaal werker aangesteld voor een aantal samenwerkende Leidse parochies. Hij werkt vanuit Diaconaal Centrum De Bakkerij, een gebouwencomplex midden in het oude centrum van Leiden, dat eeuwenlang een functie had in de armenzorg. Je vindt er nog namen als 'Soephuis', 'Armenbakkerij' en 'Turfzaal'. Sinds 1985 is het complex een diaconaal centrum, waar nu naast de Diaconie van de Protestantse gemeente Leiden en tal van andere maatschappelijke organisaties dus ook een katholiek diaconaal werker werkt.

Interview: Esther van der Panne

Bij de aanstelling van Ton Snepvangers was het een voorwaarde dat De Bakkerij zijn werkplek zou zijn. En dat werkt uitstekend, benadrukt Ton. 'De Bakkerij heeft een groot netwerk, veel goodwill in Leiden en ook veel expertise. Omdat ik hier maar een aanstelling heb voor twee dagen in de week, moet ik selectief zijn in de activiteiten die ik ontwikkel. Ik heb geen tijd om zelf een netwerk op te bouwen en contacten regelmatig te onderhouden. Hier in De Bakkerij is dat netwerk al aanwezig.

De bundeling van krachten geeft enorme mogelijkheden. Alleen al hier in het gebouw kun je zoveel contacten leggen. Dat kan elkaar alleen maar versterken. Je kunt dingen organiseren in de wandelgangen, mensen makkelijk aanspreken.'

M25

Ton is begonnen met een oriëntatieperiode om te kijken wat kerken in het diaconale veld kunnen doen. Een van de aandachtspunten die daaruit naar voren kwam, was een project voor jongeren. 'Ik had contacten met allerlei organisaties, zoals de Voedselbank, Exodus, de opvang voor drugsverslaafden. Bij al die organisaties kwam naar voren dat ze zorgen hadden over de voortgang van het werk en de aanwas van het vrijwilligerskader. Er was behoefte om jongeren te stimuleren om vrijwilligerswerk te doen.'

In Delft draait al een aantal jaren M25 (de naam verwijst naar Matteüs 25, een tekst rond de werken van barmhartigheid). Jongeren maken daarin kennis met organisaties in de stad en de doelgroep van die organisaties, én ze zetten zich ervoor in. Samen met Jac-

2008 nr. 2

queline Schoonwater, de protestantse diaconaal werker, is Ton in Leiden met een oecumenische M25 begonnen. 'We hebben vooral via scholen geworven. Dat leidde tot een eerste groep van 23 jongeren. Zij zetten zich nu in voor de Voedselbank, met een actie op school en in de supermarkt. Verder staat er in september een maaltijd voor dak- en thuislozen op het programma. Zo doen we zes programma's per jaar. De jongeren maken aan den lijve mee hoe leuk het is om je in te zetten.'

Leidse Zeven

Een tweede activiteit is de Leidse Zeven. De traditie van een 'diaconaal weekend' in november, rond Sint Maarten, bestaat al langer in de Leidse parochies. Afgelopen jaar konden mensen als extra activiteit een diaconale pelgrimstocht maken langs zeven historische locaties, waar altijd al werk plaatsvond dat verbonden was met een van de Werken van Barm-

3 T/M 6 JUNI 2008

GROTE INZAMELING
voor de
VOEDSELBANK LEIDEN

180 gezinnen in Leiden rekenen op onze hulp.

Help de Voedselbank Leiden aan de broodnodige boodschappen.

DOE MEE!

www.m25leiden.nl

DIACONIE IN VERANDERENDE PAROCHIES

hartigheid. Op elke plek presenteerde zich een aantal organisaties die op dit moment actief zijn rond dat werk van barmhartigheid. In De Bakkerij was bijvoorbeeld 'de hongerigen te eten geven', met een presentatie van de Voedselbank, Solidaridad en de Wereldwinkel. 'De organisaties vonden het heel leuk om zich zo te presenteren en kregen ook leuke reacties. Je haalt de contacten aan en je ondersteunt elkaars werk. Mogelijk sluit de Protestantse Gemeente zich aan bij de traditie van de Leidse parochies van een diaconaal weekend in november. Zo werken de contacten en de samenwerking als communicerende vaten.'

Eerst gezicht geven

Hoe lopen de contacten van Ton met de Leidse parochies?

'De parochies die meedoen aan dit project zijn mijn werkgever. Ze werken onder andere samen in het IDB, het Interparochieel Diaconaal Beraad, waar vertegenwoordigers van alle parochies in zitten. In overleg met dat IDB wordt mijn werkplan opgesteld.'

Het is nog een beetje vroeg om te kijken hoe de aanstelling en activiteiten van Ton in de parochies doorwerken. 'Het eerste jaar van mijn aanstelling was oriënterend. In het tweede jaar gaat het om verbreding. Dan gaat het ook meer om de rol van parochies in diaconie.

Ik vind het belangrijk om diaconie eerst gezicht te geven. Daarom heb ik activiteiten op stadsniveau opgezet. Vervolgens kun je aan de hand van die activiteiten aan parochies vragen: wie wil meedoen?

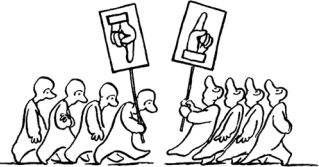
Er gebeurt trouwens van alles in de parochies, hoor, op diaconaal gebied. Alleen de link tussen parochiële en bovenparochiële activiteiten moet verder ontwikkeld worden. En het draagvlak voor de diaconie moet je zien te vergroten. Betrokkenheid op de eigen gemeenschap is zeker nodig. Bovenparochiële activiteiten worden soms toch een soort ver van mijn bedshow, al is het in de eigen stad.'

Daarbij kan het helpen, volgens Ton, dat pastores zich specialiseren op een bepaald terrein. Dat is ook het idee achter de reorganisatie in het bisdom Rotterdam. 'Dan kun je veel gericht ondersteuning verlenen aan groepen die iets willen. Dat geldt niet alleen voor diaconie, maar ook voor liturgie en andere terreinen.'

2008 nr. 2

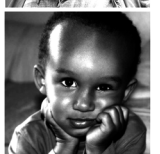
**DIACONALE
PELGRIMSTOCHT**

De Leidse

**ZONDAG 11 NOVEMBER 2007
VAN 14.00 TOT 17.00 UUR**

WWW.DEBAKKERIJLEIDEN.NL

Vliegwiel

Is het aanstellen van een diaconaal werker een goed idee? Ton vindt dat dit van de situatie afhangt. Het lijkt vooral praktisch in een grootstedelijke setting of in een stad die als centrum van een regio functioneert.

'Ik vind het jammer als de indruk zou ontstaan dat een goede diaconie afhankelijk is van een diaconaal werker. Dat is geen voorwaarde om aandacht te geven aan diaconie. Pastores hebben het in hun portefeuille, op de plek waar je staat kun je wat doen. Je hebt altijd het risico dat de aanstelling van iemand speciaal voor diaconie als 'excuus' werkt voor parochies of gemeentes om er dan zelf niets meer aan te hoeven doen. Als het zo zou werken, stop ik acuut. Het moet juist betrokkenheid genereren! En als het goed

werkt, geeft het nieuwe energie.'

Oecumenische samenwerking, zoals in De Bakkerij, werkt. En samenwerking tussen parochies?

'Ook dan kun je activiteiten opzetten die het vrijwilligerskader van één parochie te boven gaan. Samenwerking voorkomt ook dat je telkens het wiel uitvindt. Je kunt elkaars talenten gebruiken. Je moet er wel de tijd voor nemen, dat is een voorwaarde. Er moeten meer mensen bij betrokken worden, er is meer overleg nodig. Maar dan werkt het als een vliegwiel: het resultaat is beter dan als je iets alleen doet.'

BOUWEN AAN HET PROFIEL DIACONIE

De schrijver van dit artikel is naast zijn werk als diocesaan dienstverlener voor diaconie in het bisdom Utrecht werkzaam als beroepskracht voor de gemeenschapsofbouw in het zich ontwikkelende parochieverband van Woerden, Kamerik, Haastrecht, Oudewater en Schoonhoven. Dit is een parochieverband dat zowel in het bisdom Rotterdam als in het bisdom Utrecht ligt. Daardoor heeft men gebruik kunnen maken van beleidsontwikkelingen in deze beide bisdommen. Zowel de parochies als het pastorale team van Woerden en Kamerik werden begeleid in de richting van het komende parochieverband, zowel projectmatig als naar profiel. In dit artikel gaat het vooral om de opbouw van het profiel diaconie.

John Brohm

Wat valt er te verwachten aan moeilijkheden en mogelijkheden, aan kansen en bedreigingen? Een toekomstig pastoraal team en de gezamenlijke parochiebesturen van plaatselijke geloofsgemeenschappen denken daarover goed na, als ze op weg gaan naar samenwerking en naar het werken in een pastoraal team met een gespecialiseerde (of: geprofileerde) werkverdeling. In sommige toekomstige parochieverbanden verloopt deze communicatie beter dan in andere. Waar het gesprek gevoerd wordt met begrip voor elkaar en in alle openheid, kijkt men ook opnieuw naar het doel en de inhoud van het parochiële werk. Hebben we het over hetzelfde wanneer we spreken over diaconie, liturgie, catechese en gemeenschapsofbouw? Wat verstaan we er eigenlijk onder? Hebben we dezelfde beelden voor ogen wanneer we naar de parochiegemeenschap van de toekomst kijken? Delen we de visies en de idealen? En welke taken en verantwoordelijkheden voor de uitvoering liggen er bij het parochiebestuur, en welke bij het pastorale team? Zo wordt een opbouwproces een proces van verdieping.

Ontwikkeling van de randvoorwaarden

Het is niet verstandig om in een nieuw parochieverband of plaatselijke geloofsgemeenschap zomaar te beginnen met de opbouw van een pastoraatsgroep en vervolgens een profiel diaconie. Hetzelfde geldt trouwens voor liturgie, catechese en gemeenschaps-

opbouw. Omdat het moeilijk is om meteen gekwalificeerde en door de gemeenschap gedragen pastoraatsgroepsleden te vinden. Zij kunnen beter herkend en erkend worden tussen die mensen die al met de profilering aan de gang zijn gegaan. In de praktijk blijkt dat aan een aantal voorwaarden voldaan moet worden om met succes te kunnen werken:

1. Spraakverwarring is opgehelderd: aangegeven is wat ieder met welke termen bedoelt en afspraken zijn gemaakt om dezelfde zaken met dezelfde woorden te benoemen.

Op de eerste plaats dit: weet waar je het samen over hebt. Bijvoorbeeld: landelijk en oecumenisch (en in het bisdom Utrecht) ziet men de pastorale zorg niet altijd als apart onderdeel van het pastoraat maar plaatst deze onder de diaconie. Wanneer dit in de parochies die in het verband deelnemen niet op dezelfde manier gebeurt, ontstaat een spraakverwarring rond 'diaconie'. Hebben we het over pastoraat, over diaconie, over missie en ontwikkelingswerk of over dit alles tezamen? Daarom is het goed om op die verschillen in terminologie te wijzen en dezelfde zaken met dezelfde woorden te benoemen.

2. De stand van zaken in de plaatselijke geloofsgemeenschappen is vertrekpunt; daar is inzicht in.

Wij spreken over de opbouw in het nieuwe parochieverband: er moet dus zicht zijn op samenwerking met andere parochies. Alleen dan kan een overzicht gemaakt worden van de – meestal ongelijke – stand van zaken in het diaconale veld. Meestal is een ontwikkeling van het diaconale veld per geloofsgemeenschap noodzakelijk. Het is gemakkelijker om inter-parochieel met elkaar te praten wanneer men zich bewust is van eigen visie en visioen. Ook is het belangrijk om die eigen visie niet zaligmakend te verklaren, maar open te staan voor andere invullingen.

3. Het pastorale team moet er klaar voor zijn.

De pastores zullen bereid moeten zijn om naast hun gezamenlijke werk, te gaan werken als 'profielhouder' van een werkterrein, bijvoorbeeld de diaconie. Dit betekent keuzes maken en onderlinge afstemming. Het betekent loslaten van oude werkwijzen en omarmen van nieuwe.

De pastores dienen zich bewust te zijn van hun pastorale rol (als initiatiefnemer en begeleider), hun rol als profielhouder (eindverantwoordelijkheid voor het eigen profiel) en als teamlid (voor het

DIACONIE IN VERANDERENDE PAROCHIES

gehele pastorale werk). Het team maakt zich het projectmatig en veranderkundig werken eigen en het leert personen en groepen te coachen.

De pastores zullen een gezamenlijke visie ontwikkelen op de missionaire kerk ter plaatse, vanuit de visie van het bisdom, zie hiervoor de verschillende diocesane beleidsnota's. Naarmate die gezamenlijke visie samen met het veld is ontwikkeld, zal er ook draagvlak voor zijn in de plaatselijke teams.

Vaak vraagt dit alles om herscholing, bijscholing en zelfs specialisatie. In alle gevallen vraagt het om een wezenlijke motivatie en de inzet daarvoor.

4. Er ligt een positief advies van het parochiebestuur en de parochievergadering (en/of de pastoraatsgroep) om op deze nieuwe wijze te gaan werken.

Het bleek uitermate belangrijk om goede afspraken te maken over de taken en verantwoordelijkheden van het parochiebestuur enerzijds en het pastorale team anderzijds. Het parochiebestuur heeft allereerst de taak om het mogelijk te maken dat het pastorale werk gedaan kan worden en wel in goede en betaalbare behuizing. Het draagt dan ook de eindverantwoordelijkheid voor het beheer en de verwerving van de benodigde financiën. Daarnaast behoort het parochiebestuur zeer goed geïnformeerd te zijn door het pastorale team over het pastorale reilen en zeilen van de parochie. Want het behoort wezenlijk tot de taak van het parochiebestuur om het pastorale team serieus te adviseren. Die laatste taak is met name ook weggelegd voor de parochievergadering en/of de in de plaats ervan gekomen pastoraatsgroep.

Hebben de pastores eenmaal, op grond van de beleidsnota's en met inachtneming van de plaatselijke omstandigheden, een visie ontwikkeld op het pastoraat, dan leggen zij deze vast en gaan erover in gesprek met parochiebestuur, parochievergadering en/of de pastoraatsgroep. Het pastorale team moet vervolgens met deze organen kunnen komen tot een gezamenlijke visie op de toekomst.

5. Er wordt gewerkt aan een algemeen parochieel en pastoraal beleidsplan.

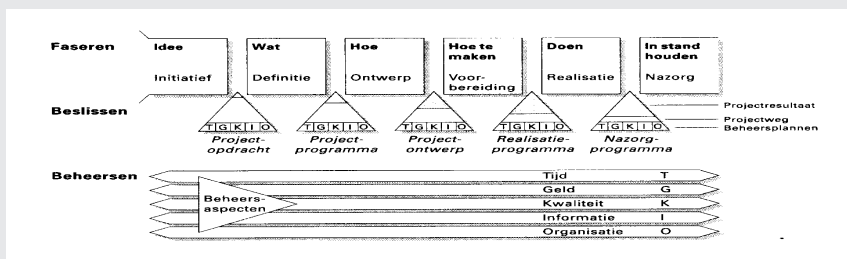
Vervolgens wordt de visie beschreven in een voorlopig beleidsplan, waarin minimaal een ontwikkelingsplan voor de opbouw van de profielen is afgesproken in zowel de plaatselijke geloofs-gemeenschap als het nieuwe parochieverband. Dat kan dan later per profiel worden uitgewerkt.

Faseren

Het opbouwen van een profiel is een vernieuwend project. Zo'n project kan ingedeeld worden in zes fasen. Iedere fase heeft een eigen opdracht.

1. **IDEE - de initiatieffase:** de (wellicht nog vage) ideeën rond het project worden concreet gemaakt door het resultaat globaal te omschrijven. Ook wordt onderzocht (en vastgelegd) waarom dit project er moet komen (de doelen en/of de problemen) en wat niet tot het project gaat behoren (afbakening).
2. **WAT - de definitiefase:** in deze fase wordt meestal begonnen met een grondige analyse van de problemen en/of de doelen. Er wordt vastgesteld aan welke eisen het eindresultaat moet gaan voldoen. Tevens wordt een werkstructuur van het project opgezet.
3. **HOE - de ontwerpfase:** op basis van het programma van eisen dat in de vorige fase is geformuleerd, worden verschillende oplossingen ontwikkeld om de beste oplossing te kunnen kiezen. De oplossing wordt in deze fase ook vaak verder uitgewerkt. Als dat wenselijk is, worden prototypen of proefexemplaren gemaakt.
4. **HOE TE MAKEN - de voorbereidingsfase:** Werkwijzen en/of procedures worden tot in detail vastgelegd. De benodigde hulpmiddelen worden besteld en werkinstructies opgesteld. Deze (vaak vergeten) fase heeft ten doel de realisatiefase met 'een druk op de knop' vlekkeloos te kunnen laten plaatsvinden.
5. **DOEN - de realisatiefase:** het projectresultaat wordt daadwerkelijk gerealiseerd (gemaakt, gebouwd, geschreven, geïnstalleerd).
6. **IN STAND HOUDEN De nazorgfase:** eigenlijk de fase waar het allemaal om draait, dan wordt het resultaat beheerd, gebruikt en onderhouden.

Elke fase vormt een min of meer afgerond geheel en eindigt met een besluit. Op dat moment worden de dan geformuleerde voorstellen getoetst aan de afspraken die eerder zijn gemaakt (op tijd, geld, kwaliteit, informatieverstrekking en op organisatie, waarin ook de structuur wordt bevraagd, zie schema). Bovendien wordt vastgelegd hoe de volgende fase wordt aangepakt en welk werk nog verzet moet worden. Op die manier wordt de besturing van het project mogelijk gemaakt. Hieronder wordt het proces in zijn geheel in kaart gebracht:

DIACONIE IN VERANDERENDE PAROCHIES

- Als er nog geen beleidsplan is, wordt eerst het profiel opbouwwerk op poten gezet door de lokale pastorale beroepskracht voor gemeenschapsofbouw (of als die er nog niet is door een regionale of dekenale opbouwwerker): men gaat op weg naar een lokale stuurgroep gemeenschapsofbouw. Dit kan het beste gebeuren op projectmatige wijze: men legt de stappen vast in inhoud, tijd en budget.
- In die stuurgroep komt men met de profielhouder gemeenschapsofbouw tot de ontwikkeling van een opbouwbeleidsplan, waarbij de volgende zaken belangrijk zijn:
  - Maak een keuze tussen een beleidsontwikkelingsplan (projectmatig werken) en een beleidsplan dat in één keer wordt gemaakt.
  - Maak een omschrijving van de kerntaken van een parochie gemeenschap in het algemeen en deze ter plaatse in het bijzonder.
  - Schets de kansen en bedreigingen en maak een sterkte- en zwakteanalyse van deze geloofsgemeenschap.
  - Maak een sociale kaart van de huidige situatie en de trends in kerk en samenleving ter plaatse.
  - Geef antwoord op de vragen: Wie zijn wij en waar staan wij voor als christenen in deze samenleving? Bij de beantwoording van deze vragen ontstaat zicht op het ontwikkelen van groepsidentiteit.
  - Terugkoppeling naar parochiebestuur, parochievergadering (beiden ter advisering) en naar het pastoraal team (dat het beleidsbesluit neemt).
  - Het zal duidelijk zijn dat alle profielhouders bij deze ontwikkeling vanuit het team meedenken en beslissen!
  - Organiseer eventueel met parochievergadering/pastoraalsteuurgroep en parochiebestuur een gezamenlijke 'heidedag' om tot consensus te komen.
- Het is verstandig om eerst enkele wijze parochianen te vragen om goed te kijken naar de diaconie: opnieuw onder woorden te brengen wat men hieronder verstaat, dit samen in een werkdokument vast te leggen en met de bestaande diaconale groepen in de parochie te bespreken. We denken hier aan een initiatiefgroepje dat de hele diaconale profielontwikkeling doordenkt van visieontwikkeling tot plan, dat daar de bestaande groepen in mee laat denken. In dit proces kan dan een meer gedetailleerd plan diaconie verder worden uitgewerkt.

2008 nr. 2

AANPAK INNOVATIEF PROJECT VOOR DE OPBOUW VAN HET PROFIEL DIACONIE IN DE ST. X- PAROCHIE

Begeleiding: Profielhouder Opbouw. Eindverantwoordelijkheid diaconie: Profielhouder Diaconie. Beiden gedragen door pastoraal team)

Toelichting:

*Er wordt van uitgegaan dat aan de randvoorwaarden (zoals geschetst in het vorige artikel) is voldaan.

*Afkortingen: KB: Kerkbestuur, PB: Parochiebestuur, PT: Pastoraal team, PV: Parochievergadering; PG: Pastoraatsgroep; PD: profielhouder diaconie; PO: profielhouder opbouw.

FASE	EINDRESULTAAT	DOOR WIE	MET WIE	EIND-DATUM	NB/KOSTEN
initiatiefase	Eerste globale doelomschrijving • Samenstellen van een initiatiegroep diaconie • Diagnose en doelomschrijving: wat verstaan we onder diaconie en hoe is het hiermee gesteld in het verband?	Profielhouder diaconie(PD) PT Initiatiefgr. (PD,PO)	KB/ PT/ KB	1 juli 2005 1 juli 2005	Uitgangspunt : een geprofileerd team en een door PT, PV en KB ondersteund ontwikkelings bel eidsplan
definitiefase	Vaststelling eindresultaatseisen, opzetten van een werkstructuur • vaststellen programma van eisen en werkstructuur in werkdocument • consultatieronde diaconale groepen over werkdocument • terugkoppelen naar initiatiegroep	Initiatiefgr. (PD) Initiatiefgr. (PD) Initiatiefgr. (PD)	Makers v. 't paroch. beleidsplan Diaconale groepen in het veld	vóór 1 aug. 2005 rondes in sept-oct	Uitgangspunt: PT en KB en evt. PV / pastoraatsgroep hebben onderling taken en verantwoordelijkheden goed afgestemd.
ontwerpfase	Beschrijven van de technische realisatie • schrijven van conceptnota diaconie • conceptnota op het web • conceptnota naar KB/PT • vaststelling nota	PD met PO Initiatiefgr. (PD) Initiatiefgr. (PD) KB/PT	Initiatiefgroep Reacties van parochianen KB/PT	1 nov.2005 1 november 2005 1dec.2005 Kerst 2005	De nota is een uitwerking van het beleids/ontwikkelingsplan van de parochie, waarvoor de PO de begeleidende verantwoordelijkheid draagt.
Voorbereidingsfase	Het voorbereiden van de realisatie: • instelling van een stuurgroep diaconie voor het parochieverband • Het eigen maken van de in de nota afgesproken weg	KB/PT Stuurg. (PD,PO)	Initiatiefgroep PT	Begin januari 2006 1 februari 2006	
nazorgfase	Begeleiden van de implantatie	Stuurg. (PD)	PO en of PO stuurgroep vanuit PT	In 2007 en verder	

DIACONIE IN VERANDERENDE PAROCHIES

- Vanuit deze gesprekken kan men met een eindrapportage komen, in de vorm van een deelbeleidsplan diaconie met beleidsvoornemens. Daarop kan men in de parochie mensen vragen om plaats te nemen in een definitieve stuurgroep diaconie, die mede op voordracht van het parochiebestuur door het pastorale team benoemd wordt. Deze stuurgroep kan de voornemens gaan uitwerken. De initiatiefgroep heeft dan haar taak erop zitten en kan ontbonden worden. Vaak stappen een aantal leden van deze groep over naar de stuurgroep diaconie.
- Wanneer er duidelijkheid is over de pastorale aansturing en opdrachtgeving (vanuit het pastorale geprofileerde team) kan er tijdens het profileringsproces regelmatige terugkoppeling plaats vinden naar het pastorale team.
- Omdat het parochiebestuur en de parochievergadering een pastorale adviesfunctie hebben (zie reglementen van de parochie) dienen zij ook tijdens het profileringsproces goed op de hoogte te worden gehouden en stap voor stap om advies gevraagd.

6. Projectmatige opzet is afhankelijk van de startsituatie.

De profielhouder diaconie ontwikkelt vervolgens samen met de opbouwwerker een concept-opbouwplan diaconie. In het aartsbisdom Utrecht gebeurde dat aan de hand van de diocesane beleidskadernota diaconie, "In Gods Naam Doen". Dit plan wordt voorgelegd aan het team. Het team laat zich na onderlinge afstemming adviseren door het parochiebestuur en parochievergadering en neemt een besluit over dit plan.

- Al naar gelang de lokale situatie kan er gewerkt worden vanuit de plaatselijke geloofsgemeenschappen of vanuit de samenwerking van parochies. Daarbij mag niet vergeten worden dat het blijven functioneren van de plaatselijke geloofsgemeenschappen binnen de ene parochie wordt nagestreefd.
- Het project wordt ten uitvoer gebracht door de profielhouder diaconie met één of meerdere lokale stuurgroep(en) diaconie en onder de opbouwmatige begeleiding van de profielhouder opbouwwerk.
- Wanneer er een plaatselijke stuurgroep diaconie is en de pastoraatsgroep daarmee verder kan, neemt de profielhouder diaconie de begeleiding over.
- De gezamenlijke lokale stuurgroepen diaconie vormen het platform diaconie van het verband en de gezamenlijke portefeuillehouders diaconie uit de pastoraatsgroepen vormen de parochiële

2008 nr. 2

stuurgroep diaconie. Het geheel wordt begeleid door de profielhouder diaconie.

Pas dan is het tijd om een pastoraatsgroep te starten

De in de plaatselijke geloofsgemeenschap functionerende pastoraatsgroep is in de meeste bisdommen een groep parochianen die oog en oor van de plaatselijke gemeenschap zijn en de vrijwilligers coördineren. In deze groep is waarschijnlijk ook een lid met een portefeuille diaconie. Het ligt voor de hand die te kiezen en te benoemen uit de groep van mensen die tot de initiatiefgroep of tot de stuurgroep hebben behoord of nog behoren. De werkgroepsleden van de diverse diaconale groepen hebben hen leren kennen in de consultatieronden en zij weten waar ze het over hebben; ze zijn al doende wijs geworden en hebben al draagkracht verworven. Deze werkwijze heeft bovendien het grote voordeel, dat elk pastoraatsgroepslid zijn of haar werk kan doen, gedragen door en namens de stuurgroep van het profiel.

Wanneer in alle profielen zo gewerkt zou worden, ontstaat er een pastoraatsgroep die echt kan werken voor en met de geloofsgemeenschap.

De profielgroep van de federatie of het verband

Op deze wijze is het ook vrij eenvoudig om te komen tot een profielgroep rond de profielpastor in het verband. Het is de som van de pastoraatsgroepsleden met de portefeuille diaconie uit de verschillende tot het verband behorende pastoraatsgroepen. Zo is het ook gemakkelijker om tot een gezamenlijk diaconaal beleid te komen in het grotere geheel.

*John Brohm is staffunctionaris diaconie bij de Diocesane Pastorale Dienstverlening in het Aartsbisdom Utrecht,
e-mail: brohm@aartsbisdom.nl.*

NIEUWS

Vredesweek 2008

“Kiezen voor vrede” is het thema van de Vredesweek 2008, die van 20 tot en met 28 september gehouden wordt. Welke keuzes maken mensen in conflicten? In de vredeskrant staan voorbeelden van die keuze voor vrede. Verder brengt de vredeskrant in beeld hoe burgemeesters werken aan vrede en er is natuurlijk aandacht voor de activiteiten van de vredesbeweging in de vredesweek.

Daarnaast ontwikkelde IKV Pax Christi materiaal gericht op scholen en kerken: een veelheid aan werkvormen voor jong en oud, de liturgiekrant, een dvd, alles is online of per post te bestellen. Dat kan via bestellen@ikvpaxchristi.nl of door een brief te sturen naar IKV Pax Christi, Antwoordnummer 2429, 3430 VB Nieuwegein.

Zie ook: www.vredesweek.nl

IKV PAX
CHRISTI

20 – 28 september 2008

www.vredesweek.nl

IKV Pax Christi, Postbus 19318, 3501 DH Utrecht, telefoon: 030 2333346, vredesweek@ikvpaxchristi.nl, giro 5146114

2008 nr. 2

Week van de Dialoog van 3 - 9 november 2008

In verschillende steden in Nederland vindt jaarlijks de Dag van de Dialoog plaats. Op deze dag worden overal in de stad gesprekstafels georganiseerd, waar mensen met verschillende achtergronden elkaar ontmoeten. Het idee van de Dag van de Dialoog is simpel en doeltreffend: mensen komen samen en wisselen in kleine kring (van ongeveer 8 mensen) ervaringen uit aan de hand van een thema. Gespreksleiders zorgen ervoor dat het een dialooggesprek blijft, waarin mensen naar elkaar luisteren en elkaar vragen stellen.

Van 3-9 november 2008 zullen 15 steden die inmiddels 1 of meerdere keren de Dag van de Dialoog hebben georganiseerd, gezamenlijk de Week van de Dialoog lanceren. Deze eerste Week van de Dialoog vindt plaats in het Europese Jaar van de Interculturele Dialoog. De verschillende steden kiezen zelf op welke dag in deze week hun lokale Dag van de Dialoog plaatsvindt. Kerken, organisaties en bedrijven zijn gastheer of gastvrouw.

Meer informatie (ook hoe u zelf een Dag van de Dialoog kunt organiseren):

www.nederlandindialoog.nl

DiaconAction 2008

DiaconAction vindt dit jaar voor de vijfde keer plaats en wel in het weekend van 21, 22 en 23 november. Jongeren organiseren op die dagen een diaconale activiteit in hun eigen omgeving. Vorig jaar deden landelijk 2.500 jongeren mee. De website van Diaconaction staat vol met ideeën en verslagen: www.diaconaction.nl.

Onderzoek Armoede in Nederland 2008:

Kerkelijke armoedehulp blijft onverminderd hoog

Hub Crijns

Aandacht voor armoede in Nederland blijft bij plaatselijke kerken onverminderd groot. Uit het recent gehouden breed opgezet oecumenisch onderzoek blijkt dat driekwart van alle parochiële caritas instellingen, diaconieën en andere diaconale organisaties is betrokken bij de ondersteuning van mensen die financieel in de knel zitten. Per kerkelijke organisatie wordt gemiddeld 5.000 euro per jaar besteed aan individuele financiële hulpverlening. Alle kerken samen verleenden vorig jaar bij elkaar in totaal zo'n 11,3 miljoen euro aan hulp, zo blijkt uit het onderzoek *Armoede in Nederland 2008*.

Van de 2600 kerkelijke organisaties die betrokken zijn bij de armoedeproblematiek, is 65 procent actief op zoek naar armoede binnen hun plaats. De meest voorkomende manier om armoede op te sporen, is door contact te onderhouden met andere instellingen, zoals de sociale dienst van de burgerlijke gemeente, maatschappelijk werk en voedselbanken.

De kerkelijke organisaties krijgen per jaar gemiddeld 8,4 aanvragen voor financiële hulp, waarvan ze er 7,5 honoreren. Ze verlenen dan vooral materiële hulp, zowel met geld (giften en leningen) als in natura. Ruim 83 procent verleent financiële hulp door middel van giften en 51 procent door leningen. Meer dan de helft (53,9 procent) verleent materiële hulp in natura.

Deze hulpverlening van de kerkelijke organisaties gaat voor het grootste deel naar alleenstaande ouders met kinderen (53 procent), mensen zonder betaald werk (44 procent), asielzoekers (42 procent), ouderen (39 procent), mensen met psychische problemen (31 procent) en mensen met een handicap (28 procent). Deze categorieën kunnen elkaar overigens gedeeltelijk overlappen. Problemen waardoor mensen in de geldnood komen, zijn volgens dit interkerkelijke armoedeonderzoek vooral: schuldenproblematiek (41 procent) en een langdurig laag inkomen (37 procent).

Voedselverstrekking

De helft van de kerkelijke organisaties (50 procent) is betrokken bij voedselverstrekking. Hiervan is 26 procent betrokken bij een

2008 nr. 2

voedselbank die is aangesloten bij Voedselbank Nederland. Ongeveer 19 procent is betrokken bij een soortgelijk initiatief. Veruit de meeste respondenten (46 procent) geven aan dat er parochianen of kerkleden actief zijn als vrijwilliger bij voedseluitdeling. Het geven van financiële steun (30 procent) bij voedselverstrekking staat op plaats twee.

Het onderzoek is voor het eerst binnen alle bisdommen van de rooms-katholieke kerk gehouden, terwijl de Vincentiusvereniging Nederland ook participeerde. Verder deden mee de Christelijk Gereformeerde Kerken in Nederland, de protestantse Kerk Nederland, de Remonstrantse Broederschap en de Oud-Katholieke Kerk.

Helpen onder protest

Kerken maken zich ernstig zorgen over het feit dat de kerkelijke financiële hulp een structureel karakter heeft, evenals de hulp van voedselbanken. Het huidige stelsel van sociale zekerheid vertoont gaten, waardoor het geen garantie biedt dat mensen niet in armoede geraken. Het niet-gebruik van de voorzieningen, door de landelijke overheid gezien als een belangrijke veroorzaker van armoede, zal daarom adequater moeten worden aangepakt.

Naar aanleiding van de resultaten komen de deelnemende kerken met een serie aanbevelingen aan kerk en politiek. De landelijke overheid wordt geadviseerd specifiek beleid te ontwikkelen voor een aantal groepen die langdurig met armoede te maken hebben. Ook zou de landelijke overheid prioriteit moeten geven aan het voorkomen en bestrijden van de schuldenproblematiek. Plaatselijke kerken worden geadviseerd om vanuit de ervaringen van hulpgeven signalen en knelsituaties aan te kaarten bij de lokale overheid en instanties.

Presentatie

Het onderzoek *Armoede in Nederland 2008* is op 26 juni gepresenteerd tijdens een bijeenkomst in het Protestants Landelijk Dienstencentrum in Utrecht. Naast pers waren er vertegenwoordigers van alle participanten aanwezig. Mgr. Gerard de Korte, bisschopferent voor Kerk en Samenleving, noemde “de bureaucratie en de vele ingewikkelde formulieren als een van de belangrijkste oorzaken van armoede, waar de politiek meer aan zou kunnen doen. Volgens de bisschop is er sprake van een ‘onderklasse van armen’, die

DIACONIE IN VERANDERENDE PAROCHIES

op zo'n 10 procent van de Nederlandse bevolking wordt geschat. Het gaat om ongeveer 660.000 huishoudens, waarvan 350.000 personen kinderen en jongeren zijn. Mgr. De Korte: "Het vandaag gepresenteerde verslag van het oecumenisch onderzoek naar armoede in ons land is om meerdere redenen belangrijk. Het geeft ons allereerst meer zicht op de inzet van de kerken rond armoede. Dat inzicht is belangrijk voor het maken van beleidskeuzen binnen de kerken zelf. Tegelijk kan het de kerken helpen bij het geven van signalen aan de politiek en de samenleving." Volgens bisschop de Korte zou het in ons rijke Nederland helemaal niet nodig moeten zijn dat kerken steeds meer en bijna structureel armoedehulp moeten geven. Verder onderschreef Mgr. De Korte de belangrijkste aanbeveling richting politiek. "Uit ons onderzoek klinkt een oproep aan onze overheden om te werken aan een meer menswaardige bejegening, laagdrempelige dienstverlening, eenvoudige regelingen en formulieren en toegankelijke informatie." "Christelijke diaconie rust niet alleen op de pijler van de barmhartigheid", aldus De Korte. "Naast barmhartigheid vormt de gerechtigheid de tweede onontbeerlijke pijler van het diaconaat. Er zijn structuren van gerechtigheid nodig zodat de armen tot hun recht komen." Volgens de bisschop zijn niet alleen overheden maar ook het maatschappelijke middenveld en onze burgers groepen om mee te werken aan die structuren van gerechtigheid. "Ons rapport is dan ook een oproep aan de landelijke en plaatselijke overheid om het beleid voor specifieke aandachtsgroepen en voor een aantal deelterreinen, zoals de schuldenproblematiek en de hoogte van de uitkeringen, te intensiveren."

Het onderzoek 'Armoede in Nederland', achtergrondinformatie, de tabellen, de uitsplitsingen naar grootte van burgerlijke gemeente, de uitsplitsingen naar de bisdommen en naar alle deelnemende kerkelijke organisaties, de open vragen, de lijst van participanten en de speeches die tijdens de presentatie gehouden zijn, zijn digitaal verkrijgbaar op de site www.kerkinactie.nl.

Hub Crijs is directeur van het Landelijk Bureau DISK,
e-mail: info@disk-arbeidspastoraat.nl

2008 nr. 2

God, wij danken U
voor daden van liefde
die wij mogen ervaren,
voor mensen
die dragend aanwezig zijn
in onze wereld,
die zich niet neerleggen bij oorlogen
waarin het recht vertrappt wordt,
die vechten voor een eerlijker verdeling
van alles wat wij hebben aan voedsel en kennis.
Dat wij nooit vergeten
dat wij zijn gemaakt
om met elkaar
in vrede
te leven.

Sieds Prins

Uit: Zeggen en zwijgen. Oecumenisch gebedenboek
voor alledag. Red. Marcel Barnard, Margreet Limburg-Klokke
en Louis van Tongeren.
Uitgeverij Meinema, Zoetermeer, 2005